וכן בדיני ממונות וצריכא דאי אשמעינן בקידושין משום דלמיסרה קאתי אבל גירושין ניחוש שמא עיניו נתן בה ואי אשמעינן גירושין משום דאיתתא לבי תרי לא חזיא אבל ממונא אימא הני מיפלג פלגי צריכי מאי קסבר אי קסבר המלוה חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים הני נוגעים בעדות נינהו דאי אמרי לא פרעניה אמר להו פרעוני (א) אלא לעולם קסבר המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים ומגו דיכלי למימר אהדרינהו ללוה יכולין למימר פרעניה למלוה והשתא דתקון רבנן שבועת היסת משתבעי הני עדים דיהיבנא ליה ומשתבע מלוה דלא שקיל ליה ופרע ליה לוה למלוה: **האיש מקדש את בתו:** תנן התם נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה אמר רבי יהודה אין שתי ידים זוכות כאחד אלא אביה מקבל את גיטה וכל שאין יכולה לשמור את גיטה אין יכולה להתגרש אמר ר"ל כמחלוקת לגירושין כך מחלוקת לקידושין ורבי יוחנן אמר מחלוקת לגירושין אבל לקידושין דברי הכל אביה ולא היא ואמר ר' יוסי בר' חנינא מאי טעמיה דר' יוחנן אליבא דרבנן גירושין דמכנסת עצמה לרשות אביה בין היא ובין אביה קידושין דמפקעת עצמה מרשות אביה אביה ולא היא והרי מאמר דמפקעת עצמה מרשות אביה ותנן

קטנה

וכן בדיני ממונות. אם שלח חוב למלוה ע"י שנים: **דלמיסרה קאתי.** הלכך מה להם לאוסרה עליהם ועל כל העולם בשקר: **דאיתתא לבי תרי לא חזיא.** וכיון דתרי נינהו לא משקרי: **מאי קסבר.** ר"ג לאמר וכן בדיני ממונות: **אי קסבר המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים.** ואין נאמן לומר פרעתי היכי מהימני לומר נתנום למלוה הרי נוגעים בעדותם הן: **דאי לא.** שאם לא יאמרו מעידין אנו שקבלם המלוה אמר להן לוה פרעוני מה שמסרתי לכם דפעמים שמסרו להם בעדים: **אהדרינהו ללוה.** למשלח ואין עליהם אפי' שבועה שהרי אין הודאה במקצת כאן: **יכלי למימר.** נמי יהיב יהבינא למלוה ודבריהן קיימין ותורת עדות עליהם שאינם נוגעין בעדותן: **והשתא דתקון רבנן שבועת היסת.** שאפילו מי שאינו מודה במקצת הטילו עליו שבועה מהשתא אפי' סבירא לן המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים אפ"ה נוגעין בעדותן דאי אמרי אהדרינהו ניהלך בעי אשתבועי לפיכך הן מעידין שקבל מלוה מידם כדי שיפטרו מן השבועה ונוח הוא להם להפסיד הממון למלוה מלהשבע בשקר דאע"ג דחשידי אממונא לא חשידי אשבועתא (ט) הילכך בממון לא אמרינן הן הן עדיו וכיון דעדים לא הוו הרי הדין הזה כדין הקלוב בשבועות (דף מד:) גבי חנוני על פנקסו משתבעי איהו דיהבו להו למלוה ונפטרין מן השולח דהוא האמינן בשבועה (י)שמסר להן מעותיו אבל מלוה אומר שאין נאמנין לו בשבועה ומשתבע דלא שקיל מידייהו ופרע לוה למלוה: **נערה המאורסה.** ה"ה לקטנה והאי דפליגי בנערה להודיעך כמו דר' יהודה: **היא ואביה.** או היא או אביה היא שהרי גדולה היא ויש לה יד ואמרה תורה (דברים כד) ונתן בידה ואביה שהתורה זיכתה לו לקבל קידושיה ואיתקש יציאה להוייה (כ)ודוקא נערה אבל קטנה אביה ולא היא. ודוקא מן האירוסין (ל)אבל מן הנישואין היא ולא אביה דמשנשאת אין לאביה רשות בה: **אין שתי ידים זוכות כאחד.** בגוף אחד: **וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש.** אפילו על ידי אביה דהא שוטה היא וא"ר (מ)ינאי ושלחה מביתו (שם) מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשלחה וחוזרת במסכת יבמות פ' חרש שנשא (דף קיג:): **כך מחלוקת בקידושין.** מגירושין נשמע לקידושין דלרבנן אם קדשה עצמה מקודשת ולר' יהודה אינה מקודשת: **מ"ט דר' יוחנן אליבא דרבנן.** דשני ליה בין קידושין לגירושין: **גירושין דמכנסת עצמה.** בקבלת גיטה לרשות אביה אמרינן דלאביה נמי ניחא ליה שתקבל היא והוי גיטא: **מאמר.** קידושי יבם ביבמתו קריין מאמר:

קטנה

וכן בדיני ממונות. תימה דלאמר בירושלמי (ג) וכן בקדושין הדא דתימא בשטר אבל בכסף לא וי"ל דהשתא בתר דתקון רבנן שבועת היסת: **לעולם** קסבר המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים כו'. תימה דמשמע דאי הוה אמרינן דצריך לפורעו בעדים לא ניחא שפיר וליתא דאפי' למ"ד דצריך לפורעו בעדים ניחא שפיר דמהמני (ג) דהא קי"ל (שבועות דף מה:) דאפי' למ"ד המלוה לחבירו בעדים צריך לפורעו בעדים המפקיד לחבירו בעדים אין צריך להחזירו בעדים דנאמן הוא לומר החזרתיו לך במיגו דאי בעי אמר נאנסו והכא איירי בפקדון דהא פקדון נינהו אצל העדים שהלוה מסר להני כדי להוליכו וא"כ נאמנים לומר פרענום מגו דיכולים לומר החזרנום ללוה וי"ל דמ"מ אפי' גבי פקדון אין נאמנים אלא בשבועה כדאמר התם (ב"ב ד' ע:) אטו כי אמר נאנסו מי לא שבועה בעי וכל עד שאינו נאמן בלא שבועה אין ממש בעדותו כמו שאפרש בסמוך: **והשתא** דתקון רבנן שבועת היסת כו'. וא"ת מ"מ למה לא יהיו העדים נאמנים לאחר שנשבעו לומר פרענום שהרי שוב אינם נוגעים בעדות ואומר ר"י דלכך אין נאמנים לאחר שנשבעו משום דרחמנא אמר (דברים יט) על פי שנים עדים יקום דבר דמשמע הנאמנים (ו)בדיבור בלבד אבל העדים הטעונים לישבע קודם שיאמנו דבריהם אין ממש בעדותם ויש מקשים היאך אמרינן מגו דיכלי למימר אהדרי' ללוה כיון דשנים הם והא אמר * בפרק האשה שנתארמלה (כתובות דף יח:) לא שנו אלא דאמרי אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסים מחמת ממון אין נאמנים ומקשה התם ר"י אמאי לא יהו נאמנים לומר אנוסים היינו מחמת ממון במיגו דאי בעי אמרו אנוסים היינו מחמת נפשות ומתרץ ר"י דבשני עדים לא שייך לומר מגו שיהו נאמנים במגו לפי שאין האחד יודע מה בדעת חבירו לטעון ג א"כ הכא אמאי נאמנים במגו ואומר הר"ר יעקב מקורביל דבטענה שנפטרים בה מממון כי הכא בטוחים הם זה על זה שיאמרו דבר אחד ולכך אמרינן הכא דנאמנים במגו אבל בההיא דפ' האשה שנתארמלה (שם) דליכא דררא דממונא לגבי העדים התם ודאי אין נאמנים במגו כי אין עד אחד יודע מה בדעת חבירו לטעון: **תנן** התם נערה המאורסה היא ואביה מקבלין גיטה. פי' הקונטרס דוקא נערה אבל קטנה ג דברי הכל אביה ולא היא ואע"ג דאמרינן בפרק התקבל (גיטין דף סה.) ג' מדות בקטן וקאמר וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה פי' שמקבלת גיטה צ"ל דמיירי ביתומה או בנשואה ואפי' יש לה אב (מ) אבל מן האירוסין אביה ולא היא ומיהו קשה דלקמן בשמעתין (ד) קאמר קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גיטה לידה משמע אבל כשהגיע גט לידה מגורשת (נ) ואע"ג דמוקי כשאין לה אב היינו משום דקשיא ליה דיוקא דהא נערה ה"ז גט אבל מ"מ מתחלה הוה ס"ד דמיירי בשיש לה אב ואפ"ה משמע כשיגיע גט לידה מגורשת ש"מ קטנה יש לה יד לקבל גיטה לכך פי' ר"י בר"מ דנקט נערה וה"ה קטנה ס והא דנקט נערה להודיעך כמו דר' יהודה דאפי' בנערה אביה ולא היא ושוב חזר בו רש"י והגיה בפירושו דנקט נערה וה"ה קטנה. [ועי' תוס' גיטין סד: ד"ה נערה]: **וכל** שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש. פי' בקונטרס לא ע"י עצמה ולא ע"י אביה לפי שהיא כשוטה ושוטה ממעטינן בפ' חרש (יבמות דף קיג:) ממשלחה ואינה חוזרת וא"כ לפ"ז קטנה שאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת לא ע"י אביה ולא על ידיה (פ)ור"ת פי' דקטנה מתגרשת ע"י אביה (ע) ומביא ראיה מירושלמי (פ) דקאמר התם מה טעם שוטה אינה מתגרשת פליגי בה אמוראי חד אמר (צ)משום גרירה פירוש שלא יהו נמשכים אחריה להפקירה וחד אמר משום שאינה יכולה לשמור את גיטה פי' שחוזרת ובעי מאי בינייהו איכא בינייהו תלת מילי עבר וגירש יש לה אב ויכול לשמור גיטה עתים שוטה ועתים חלומה ופר"ת עבר וגירש למ"ד משום גרירה מגורשת דכיון דלא הוי האי איסורא דגררת אלא מדרבנן שרי בדיעבד (פ)ולמ"ד משום דמשלחה וחוזרת אינה מגורשת דכיון דהוי האי איסורא דאורייתא אסור אפי' בדיעבד (ו) יש לה אב ויכול לשמור גיטה למ"ד משום גרירה אסור לגרשה לכתחילה ולמ"ד משום דמשלחה וחוזרת אפי' לכתחילה מתגרשת (ק) דזו אינה חוזרת לפי שאביה משמרה שלא תחזור עתים שוטה ועתים חלומה למ"ד משום גרירה אסור לגרשה לכתחילה דילמא יהגו בה מנהג הפקר למ"ד משום דמשלחה וחוזרת זו אינה חוזרת כשמגרשה כשהיא חלומה ויכול לגרשה כשהיא חכמה א"כ משמע מתוך הירושלמי דקטנה כשיש לה אב יכולה להתגרש כדפרישית יש לה אב לשמור את גיטה למ"ד משום דמשלחה וחוזרת מתגרשת דזו אינה חוזרת שאביה משמרה שאינה חוזרת אע"ג דקאמר התם דמשום גרירה אסור ה"מ בגדולה והיא שוטה לפי שיש לה תאוה ובני אדם להוטים אחריה דנהי נמי שאינה חוזרת מ"מ איכא למיחש משום גרירה אבל בקטנה דלאו בת תאוה ליכא למיחש כלל ומתגרשת (ר):

במאמר

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פי"א מהל' שלוחין הל"ז סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קכא סעי' ט:
נג ב מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הל"א סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סי' ע סעי' א:
נד ג מיי' פי"א מהל' שלוחין הל"ז סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קכא סעי' ט:
נה ד מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ב:
נו ה מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' י:
נז ו מיי' פ"ג מהל' אישות הל"ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לז סעי' ד:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה היא ואביה וכו' אבל מן הנשואין. עיין ביבמות קט ע"א רש"י ד"ה קטנה המשיאה. ובסנהדרין סט ע"א רש"י ד"ה קנאה. ולעיל י ע"א ד"ה ומקבל: תוס' ד"ה והשתא כו' בפ' האשה שנתארמלה ל"ש וכו'. לא שנו אלא דאמרו אנוסים הייתי מחמת ממון אבל מחמת נפשות הרי אלו נאמנים כו"ל:

◆

תוס' ר"י הזקן

בדיני ממונות. אם אומר שנים הוליכו מנה לפלוני שאני חייב לו הם השלוחים והם עדי הפרעון. עדים למה לי*. אע"ג דהלוה לו בעדים כי אמר פרעתי מהימן. צריך לפרעו, ונמצא לוה צריך לעדים כשיפרענו. אלא אמאי נאמנים נוגעים בעדות נינהו. דאי אמר מלוה לא נפרעתי אמר להם לוה פרעוני מה ששלחתי בידכם והם אינם נאמנים לומר החזרנו לך המנה אם נתן להם בעדים ושמא עכבו המנה בידם וטוענין שנתנוהו למלוה. אנא פרעתיך. אם הלוה טוען שהוא פרע המלוה היה נאמן אבל הוא טוען ששלח לו מעותיו על ידי אלו נמצא שהוא אינו יודע וצריך עדים לפרעון אלו. דמי. שלוחין הם כשרים לעדות זו שאינם נוגעים בעדותן שהרי הם פטורים מן הלוה שבכל טענה שיטענו לפטור את עצמם הם נאמנים, ואע"ג דאיכא סהדי דאמרי להו באפייהו הוליכו זה לו, מיגו דאי בעי אמרי החזרנו לך, דהא אין צריך להחזיר לו בעדים, וזה כשמואל דאמר פ"ק דגיטין [יד, א] שאם בא לחזור חוזר, כמו שביארנו שם. (ט) הילכך הואיל והם פטורים מן הלוה כשטוענים שנתנו המנה למלוה אע"ג דמלוה לא מודה מהמני נמי לעדות שלמה, דהיינו גבי לוה, שהרי אין נוגעים בעדותם כדפרישנא. אבל השתא דתקון רבנן שבועת היסת. בכל טענה. ואפילו כופר בכל דאי אמרי מהדרינן ללוה לא מהמני בדבורא בלחוד, ליכא מגו ונוגעים בעדותן הם שאם לא יודה המלוה הפרעון אינם נפטרים מן הלוה אלא בשבועה אינם נאמנים לגבי לוה כמו עדים. הילכך משתבעי איהו דיהבו למלוה. שבועת היסת, דהוי לדי כמאן דאמר (ק) מנה לי בידכם שהרי נתתיו לכם לפרעו לפלוני ולא עשיתם, והם טוענים אין לך בידינו כלום שהרי פרענוהו לפלוני כמו שאמרת לנו ונשבעים היסת ונפטרו מן הלוה והמלוה נשבע שבועת המשנה שלא נטל. דומיא דחנוני על פנקסו שנשבע כעין שבועת התורה שנתן לפועלים שכרן כמו שאמר לו בעל הבית ופרעו בעל הבית. כך פי' הרי"ף. והר"ם נראה שפירש שהמלוה נשבע שבועת היסת ג"כ, שהשליח נשבע על טענת המלוה והמלוה על טענת השליח כמו שכתוב בשלוחין [פ"א ה"ז, עכ"מ]. ודוקא דשלשתן שם והשליח מכחיש בעל החוב שאומר שלא פרעו והשליח אומר שפרעו, אבל אם אינו זה בפני זה אין המשלח יכול להשביע היסת לא השליח ולא המלוה, שאין כאן מי שטוען עליו ודאי כדי שישבע היסת, אלא מחרים חרם סתם ומשלם חובו [רמב"ם שם]. וכן עיקר, דלא [דמי] לחנוני דהתם אין בעל הבית יודע שהוא חייב לו כלום, אבל הלוה [יודע] שהוא חייב לו ואינו יודע אם פרעו אם לאו. (וכ"ש) [ור"ש] נראה דלא גריס ועדים מיפטר פטיר, ופירש דעדים נאמנים לגבי מלוה מגו דאי בעי אמרי אהדרניה ללוה. וזה תימה דהיכן מצינו מגו דחד גברא לאידך גברא, והיאך יהיו

מסורת הש"ס

א) לעיל ז., ב) [ע' תוס' כהרשב"א ובר"ן], ג) כ"ב קע. כתובות יח. שבועות מה:, ד) ב"ב כט., ה) [ב"מ ה ע"א. שבועות מ ע"ב], ו) גיטין סד:, ז) [בכת"י: אמר. וכגלג"ל], ח) [ב"מ ו ע"א, ע"ש], ט) [ברש"י שברי"ף: כשמסר להן וכו' מלוה יאמר שאין וכו'], י) [צ"ל וא"ר ישמעאל, [מרגלה ככה, ועיין רש"ש], כ) דפרקין], ל) [בדפו"ר: בדיבורם], מ) [עי' לעיל י ע"א תוד"ה ומקבל], נ) [גיטין סג ע"א], ס) ס"א ור"ת, ע) [יבמות פ"ד ה"א], פ) [צ"ל ולמ"ד. (רש"ל)], צ) [ועי' בפר"ד רליט כאן ד"ה הילכך אית דמקשו וכו', ובריטב"א], ק) [נראה דיש להוסיף ליה].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר להו פרעוני (אלא לעולם קסבר המלוה וכו' ומגו דיכלי) תא"מ ונ"ב ס"א ואי קסבר המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים הני עדים למה לי אלא לעולם קסבר המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים ואי אמר אנא פרעתיך הכי נמי הב"ע דא"ל פרעתיך על ידי שליח ואמטו להכי צריך לעדים ועדים נמי מגו דיכלי כו': (ב) רש"י ד"ה היא ואביה וכו' יציאה להוייה (ודוקא נערה אבל קטנה אביה ולא היא) תא"מ ונ"ב וזהו מה שפרש"י קודם מורה והלשון הוא לאחר מורה: (ג) תוס' ד"ה לעולם וכו' דהא קיימא לן. נ"ב בפ' חזקת הבתים דף מה ע"ב: (ד) ד"ה תנן וכו' לקמן בשמעתין. נ"ב דף מד ע"ב:

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

◆

מוסף תוספות

הובא בסוף המסכת

◆

תוס' ר"י הזקן (המשך)

נאמנים כנגד המלוה מגו דאי בעי אמרי החזרנו ללוה, אי לאו משום טעמא דפרישנא. ופירש והשתא דתקון רבנן שבועת היסת ליכא מגו דהאי דאמרי פרענו למלוה שלא רצו לישבע, ואי אמרי אהדרניה ללוה נשבעין שבועת היסת. [וקשה] וכי אמרי פרענו למלוה אם המלוה מכחישם אמאי לא מחייבי שבועת היסת. (ופירש) [וגם מה שפירש] שם עדים נשבעין שבועת המשנה דומיא דפועלים, מי דמי, התם חנוני שליח לתת להם שכרם וחזקתו שעשה, הכא הם שלוחים לתת למלוה וחזקתם שעשו. ועוד התם פועלים נשבעים ונוטלים והכא נשבעים ונפטרים והוי כמנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי שאינו נשבע אלא היסת. והעיקר, דעדים נשבעים היסת, והואיל והם נשבעים היסת מלוה נמי ישבע היסת, דמלוה דמכחישי ליה סהדי מישתבע ולא דטעין ליה ללוה דתניא טענה טעות שמא היא** כמו שביארנו בכל הנשבעין. אית דמקשו דהכא אמרינן דיכלי למימר אהדריניה ללוה, למ"ש הרי"ף בתשובת שאלה גבי ההיא דגרסינן בגיטין פ"ק [יד, א] הולך מנה לפלוני שאני חייב לו ורצה לחזור אינו חוזר שאם החזיר ללוה הדין עם השליח, והשתא ליכא מגו דאי אמרי אהדרניה ללוה יבא המלוה וישבע הממון מהם. ומתרצי דלא איירי הרי"ף ז"ל אלא כשהלוה עני ומשום דינא דגרמי או גרמא דנזקין הוא דקא נגעה בה, אבל אם הוא עשיר לא, והכא מיירי שהוא עשיר. ירושלמי וכו' מסתברא דהלכתא כר' יוסי ואפילו קדשה בקדושי כסף אמרינן הן הן שלוחיו הן הן עדיו***. תנן התם. בגיטין פרק התקבל לי גיטי [סה, ב]. נערה. אבל קטנה דברי הכל בידה לאו כלום אלא דאביה כמו שנבאר למטה. לקדושין. דלרבנן בין היא בין אביה מקבלין קידושיה.

---

*ירושת רבינו היה מגירסת הס"א שהביא הב"ח בהגהותיו כאן (ד"ו). **אולי צ"ל ולא מחמת דטעין ליה לוה דמעותו טענת שמא היא וכו' (ד"ו). [ובכת"י היה הסופר בין 'זלא' ל'דטעין' מקום חלק כשתי תיבות]. ***המעיין בירושלמי כאן משמע דלר"י אפילו לאחר שתקנו שבועת היסת נעשה עד לענין קדושין (ד"ו).